

Investigated the nature, content and validity of the joint acts of the government and NGOs. Done detailed analysis of the characteristics and legal value of the rules of regulations. Analysis of the content of these acts gave reason to believe that they mainly contain primary (abstract) rules of compulsory nature, which are then more specific executive authorities to have adopted by-laws. That is, in fact, these joint decisions were acts of higher legal force along with the laws adopted by the supreme legislative body.

Found that of the Soviet government and NGOs different from normal directives party regulatory nature, contain not only reference but mandatory rules and advice and appeals and is essentially the only party legally established, strong-willed contents of which are caused by the unity of the will of the party and government.

The system of legal sources of Soviet Ukraine postwar period reflected the transformation of the political regime of the USSR. Preferably, especially its structure conditioned by the political will of the ruling elite Communist Party.

The list of issues that are regulated by joint resolutions of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR and NGOs: the development of industry and agriculture, business management; issues of working hours and wages; improving health and community services, trade; development of capital construction, organizing individual and cooperative housing; improve the selection and training of scientific personnel; development and improvement of general and special education; development and improvement of legislation.

Key words: *history of law, sources of law, common regulations of state and public organizations, legal force, the Central Committee of the Communist Party of Ukraine, the Council of Ministers of the Ukrainian RSR, the Ukrainian Republican Council of Trade Unions and the Central Committee of the Leninist Young Communist League of Ukraine.*

УДК 34(091)(72); 902(72)

О. О. МАЛИШЕВ

кандидат юридичних наук

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК АРХЕОЛОГІЧНОГО ПРАВА МЕКСИКИ

У статті розглядається історія законодавства Мексики про охорону археологічної спадщини від перших цивілізацій на території цієї країни до сьогодення. Аналізується історичне формування особливого правового статусу археологічних пам'яток в рамках мексиканської культурної спадщини загалом, а також історична зумовленість мексиканської централістської моделі завідування археологічним надбанням в умовах федеративної держави. Звертається увага на віднесення мексиканським законодавством до археологічних пам'яток усіх пам'яток доіспанської доби, незалежно від методів їх дослідження, що певним чином впливає на предмет археологічної науки в цій країні.

Ключові слова: *законодавство Мексики, пам'ятки археології, археологічні розкопки, ацтеки, Конкіста.*

Малишев А. О. Историческое развитие археологического права Мексики

В статье рассматривается история законодательства Мексики об охране археологического наследия от первых цивилизаций на территории данной страны до современности. Анализируется историческое формирование особого правового статуса археологических памятников в рамках мексиканского культурного наследия в целом, а также историческая обусловленность мексиканской централизованной модели заведования археологическим достоянием в условиях федеративного государства. Обращается внимание на отнесение мексиканским законодательством к археологиче-

ским памятникам всех памятников доиспанской эпохи, независимо от методов их исследования, что особым образом влияет на предмет археологической науки в этой стране.

Ключевые слова: законодательство Мексики, памятники археологии, археологические раскопки, ацтеки, Конкиста.

Malyshev O. O. Historical development of the Mexican archaeological law

This article is devoted to research the history of the Mexican legislation on archaeological heritage protection from the times of first civilizations on the territory of that country to the nowadays. Historical shaping of the special legal status of the archaeological monuments as a part of the Mexican cultural heritage and historical conditionality of the Mexican centralist model of archaeological heritage management in the framework of a federal state are analyzed. Attribution of all pre-Hispanic monuments to the archaeological monuments in compliance with the Mexican law is accentuated.

Key words: Mexican legislation, archaeological monuments, archaeological excavations, Aztecs, Conquista.

У контексті викликів для царини охорони археологічної спадщини в Україні, які висуває наш час, у цій статті ми проаналізуємо відповідний досвід Мексики як країни, що є багато в чому репрезентативною для латиноамериканського регіону. Відповідна проблематика, наскільки нам відомо, досі системно не досліджувалась в межах української історико-правової науки. Мексика, сама не будучи взірцем демократії та економічного процвітання, зуміла вибудувати самобутню й доволі ефективну систему охорони археологічного надбання. Попри велику протяжність території, тисячі археологічних зон, а також федеративний устрій Мексики, управління археологічною спадщиною тут перебуває у виключній компетенції центрального уряду, що відрізняється від відомого нам досвіду європейських країн і має під собою не лише утилітарне, а й міцне ідеологічне та історичне підґрунтя.

На території Мексики ще до приходу іспанських конкістадорів існував ряд самобутніх цивілізацій, які в масовій свідомості прославилися дещо героїстичним ставленням до спадщини попередніх поколінь. Мексиканський науковець і державний діяч А. Герц Манеро зазначав: «у Мексиці від доіспанських часів імперативом поведінки, що передавався прийдешнім поколінням, було безперервне знищення культурної спадщини»¹. Відповідний імператив, на думку вченого, досі тяжіє над народом Мексики, з чим доводиться рахуватись. Практика масштабних руйнувань ацтеками гробниць і навіть цілих міст попередніх державних режимів і підкорених племен була пов'язана з насадженням власної есхатологічної моделі. Разом з тим такі поодинокі факти як, наприклад, знаходження матеріальних цінностей теотіуаканського походження у ацтецьких похованнях² породжують певну неоднозначність в питанні оцінки пам'яткоохоронного менталітету народів доколумбової Америки. Мексиканський юрист Х. Ц. Олівé Негрете робить висновок про те, що питання збереження культурного надбання у ацтеків мали належати до сфери релігії й були віднесені до компетенції жерців від того часу, коли в часи правління Несауалькойотля у місті Тескоко була утворена Рада музики та співів, яка відала питаннями культури загалом³.

Відкриття Америки Х. Колумбом вдалим для Іспанії чином співпало з обранням на папський престол у Римі кардинала і архієпископа Валенсії Р. Борджіа. Новий папа Олександр VI низкою документів, серед яких найвідомішою є Булла *Inter caetera* від 3 травня 1493 р.⁴, поквапився назавжди закріпити за королями Іспанії населені язичниками нові землі та острови, що у тодішньому розумінні не мали легітимного власника.

Землі сучасної Мексики у той час було включено до намісництва Нова Іспанія. Запровадження іспанської культури і християнства здійснювалось доволі жорстко. Укази королів від 1523, 1538, 1551 рр. покладали на намісників і губернаторів Індій обов'язок нищити язичницьких ідолів, вівтарі, храми та святилища. Законодавство щодо американських провінцій Іспанії згодом було консолідоване у Рекопіляції законів Індій, перше видання якої було надруковане 1680 р. Збірка поділялася на книги, титули та окремі закони. Кожен із «законів», утім, часто є компіляцією з кількох правових актів, які вказуються в посиланнях⁵.

У розвиток Олександрових булл було прийнято низку королівських указів, спрямованих передусім на заборону відчуження від кастильської корони «*на користь певної персони*» як нових земель і островів загалом, так і будь-яких їх частин: міст, маєтків та поселень. Можливе рішення когось із наступних суверенів щодо зміни права власності на «Західні Індії», загалом чи в певній частині, в цих актах визнавалося наперед нікчемним⁶. До теми археологічного права найближчим є 12-й титул Книги VIII Законів Індій, який складався з 8-ми законів. Ці закони містять норми римського права щодо права на скарб, дещо повторюючи положення іспанських законів Семи Партид (XIII ст.). Розпорядженням імператора та імператриці від 3 лютого 1537 р. передбачалася обов'язкова реєстрація усіх знайдених скарбів перед провінційними чиновниками королівської скарбниці. Брак такої реєстрації позбавляв права на частину скарбу осіб, які його знайшли⁷. Найвідоміший фахівець з права Індій Х. де Солóрсано Перейра (1575–1655 рр. життя) у своєму трактаті говорить також про необхідність попереднього отримання королівської ліцензії на пошук скарбів⁸.

Згідно із законами Індій скарб підлягав поділу в натурі. Знахідки з золота, срібла, міді, свинцю та олова законодавство зобов'язувало переплавляти на зливки, що робило неминучим знищення унікальних витворів мистецтва. Зі скарбу з золота чи срібла спочатку мало вираховуватись мито (*derechos*) – 1,5 % скарбу (або 1 % у випадку міді, олова та свинцю) на користь ливаря, оцінювача та маркувальника. Потім віднімалася так звана кінта (*quinta*), тобто п'ята частина скарбу на користь короля. Насамкінець ще половина від половини (*mitad por medio*) решти скарбу мала сплачуватись до королівської скарбниці⁹. Указ короля Феліпе II від 15 червня 1573 р. прирівняв у відповідних правах індіанців, які виявляли скарби, до іспанців, оскільки індіанці, не маючи певності правового статусу, часто побоювалися викопувати відомі їм скарби та повідомляти про них¹⁰.

Влада, Церква і юридична наука зайняли доволі гнучку позицію щодо пошуку скарбів, пов'язаного з розоренням місць поховань. За свідченням

Солóрсано, Рада Індій ніколи не ставила під сумнів законність цих дій, але вимагала перепоховання людських решток, оскільки на Другому консиліумі в Лімі (Перу) у 1567 р. було постановлено заборону розорювати навіть язичницькі захоронення. Щодо допустимості самого по собі порушення спокою померлих, Солóрсано посилається на візантійський Кодекс Феодосія, де зазначалося, що храми язичників та все, що в них знаходиться, належать державі або приватним особам чи церквам, яким знайдене може бути подаровано. Крім того, правником наводиться один з листів римського письменника Касіодора (V–VI ст. н. е.), де з метою вилучення матеріальних цінностей визнавалося правомірним розкопування не лише могил язичників, а й християн: *«ми зробимо добро, дістанучи їх, приймаючи та витрачаючи на публічні потреби, бо в цьому виявляється не жадібність, а справедливість... щоб не віддати скарби прахові мертвих; і якщо доведеться силоміць рушити їх тіла, то слід їх у пристойному положенні покрити землею знову, і щоб мали спокій та спочинок, але не марні багатства, адже разом з життям вони втрачають необхідність і потребу володіти й торгувати ними»*¹¹.

Ставлення іспанців до аборигенних культур з часом пом'якшувалось. Креоли та метиси, що населяли американські намісництва, також поступово почали прагнути до самовизначення. У 1636 р. при Раді Індій була запроваджена посада старшого хроніста, в обов'язки якого входило *«записування історії кожної провінції, її звичаїв, ритуалів, старожитностей, фактів і подій, з визначенням їх причин, мотивів і обставин для того, щоб із минулого можна було брати приклад на майбутнє»*¹². Завершення колоніальної епохи позначилося визначним археологічним відкриттям. У 1790 р., при закладенні бруківки на центральній площі столиці Нової Іспанії – міста Мехіко, було виявлено Камінь сонця (широковідомий сьогодні як «Ацтецький календар») та кам'яну скульптуру богині Коатлікуе. Першим дослідником знахідок став відомий новоіспанський вчений А. Леон і Гама, який послідовно відстоював загальносвітову цінність виявлених каменів, на тлі зусібічних пропозицій щодо перезахоронення цих язичницьких предметів¹³. У цей час стають помітними й пам'яткоохоронні інтенції центрального іспанського уряду. 6 липня 1803 р. побачила світ Королівська грамота щодо способу збирання та збереження давніх пам'яток, якою було започатковано законодавчу охорону культурної спадщини на півострівній Іспанії¹⁴.

Мексика при цьому поступово вступала до тривалої й буремної епохи воєн за власну державність. Вже незабаром після проголошення Мексики республікою у 1822 р. і прийняття 4 жовтня 1824 р. першої Федеральної Конституції уряд перейнявся питанням створення власного музею. Мексиканський музей як перша пам'яткоохоронна та археологічна інституція був створений на підставі Декрету Конгресу від 21 листопада 1831 р.¹⁵ У той самий день з'явився Декрет віце-президента республіки А. Бустаманте щодо створення наукового органу, який би опікувався сферами старожитностей, продуктів промисловості, природничої історії та ботанічного саду¹⁶.

З самого початку у структурі Мексиканського музею було виокремлено Департамент старожитностей. Згодом, Законом про народну освіту 1833 р.

музей було визнано незалежним від Університету Мехіко, в структурі якого цей заклад раніше було створено. У 1843 р., за часів правління партії консерваторів, музей було приєднано до Гірничого коледжу, а в період вторгнення військ США у 1847 рр. інституція змушена була тимчасово припинити діяльність, передавши колекції на зберігання приватних осіб¹⁷.

Подальший розвиток Мексики був значною мірою пов'язаний з владою ліберальної партії. Важливою віхою стало прийняття другої Конституції Мексики у 1857 р. Цій Конституції було властиве не іспанське, а романо-французьке розуміння приватної власності, з пріоритетом індивідуального інтересу над загальним¹⁸. Крім того, проголошувалося відокремлення церкви від держави, за чим слідувало законодавство щодо націоналізації церковного майна. Поставало питання про збереження відповідних цінностей і архівів. У 1862 р. Президент Мексики Б. Хуарес представив свій проект Закону про пам'ятки¹⁹. Разом з тим після вторгнення в Мексику французьких військ Наполеона III і проголошення Мексиканської імперії, на чолі з австрійцем Максиміліаном Габсбургом, окупаційна влада провадила системну роботу з вивезення мексиканських історичних цінностей за кордон. При цьому було здійснено й ряд прогресивних законодавчих кроків, хоча територіально вони мали доволі локальне значення. 16 липня 1864 р. Імперське міністерство колонізації, промисловості та торгівлі видало короткий циркуляр, де констатувався прикрий факт руйнування археологічних пам'яток, з огляду на що на префектуру покладалася обов'язок збереження зазначених об'єктів «у належному стані та з належною повагою»²⁰. Наказом імператора від 24 листопада 1864 р. були заборонені розкопки давніх пам'яток і вилучення з них навіть найменших частин²¹. У 1865 р. імператор відновив діяльність Мексиканського музею, якому було надано місце у Монетному палаці та надано нову назву – Публічний музей природничої історії, археології та історії²².

У 1867 р. у Мексиці було відновлено республіканський лад і до влади повернувся Б. Хуарес, який, утім, помер у 1872 р. Після перевороту в 1876 р. розпочався 35-річний період правління генерала Порфірію Діаса, що отримав назву Порфіризму. Ця доба стала ключовою для становлення археологічного права Мексики. З політичного боку суто диктаторський режим П. Діаса намагався продовжувати економічну політику попередніх урядів. Ліберальний політичний вектор, закладений Конституцією 1857 р., проявився в Законі про надра 1884 р. та Цивільному кодексі 1884 р., які допускали й гарантували права приватної власності на надра й скарби, загалом не враховуючи потреб охорони археологічної спадщини²³. Втім, забезпечення політичної стабільності через консолідацію мексиканського суспільства, потребувало створення національного міфу з опертям передусім на давню історію і археологію, яка через це набула політичної ваги. Індіанське населення у цей період, будучи ядром опозиції диктатури П. Діаса, зазнавало жорстоких репресій, що не заважало пропагувати доколумбову культуру на державному рівні. З іншого боку, політика Порфіризму сповідувала принцип «мала політика й велике урядування». В археологічній царині це вилилося у таке явище як археологічна бюрократія²⁴.

Все почалося з того, що 17 жовтня 1885 р. президент П. Діас створив у структурі Секретаріату юстиції та народної освіти посаду інспектора та кон-

серватора археологічних пам'яток. На цю посаду від самого початку був призначений родич президента, колишній капітан кавалерії Леопольдо Батрес, який згодом створив навколо себе справжню археологічну агенцію, за якою закріпилася назва Інспекції та консервації археологічних пам'яток Мексиканської республіки. На місцях інспекція залучала до роботи місцевих землевласників і священників, які у статусі «консьєржів» інспекції здійснювали нагляд за певними пам'ятками²⁵.

За цієї доби зроблено й важливі кроки для окреслення законодавчого статусу археологічних об'єктів. Законом щодо зайняття та відчуження земель пустовщин 1894 р. встановлено заборону на відчуження із державної власності земель, на яких перебували рештки пам'яток (ruinas monumentales)²⁶. 3 червня 1896 р. був прийнятий Декрет Конгресу, яким уряду було надано повноваження з надання дозволів приватним особам на археологічні розкопки. Концесія для розкопок на державних землях не мала перевищувати 10 років. За провадженням розкопок мав стежити урядовий делегат. Декретом передбачалося, що всі знахідки, набуті в процесі розкопок, є власністю національного уряду, хоча й допускалося право приватної власності на нерухомі пам'ятки і археологічні місця²⁷. У 1897 р. було видано ще один Декрет Конгресу, яким вперше всі археологічні пам'ятки було визнано власністю нації. Дослідження й використання пам'яток допускалося лише за згодою центрального уряду. Передбачалося створення Археологічної карти республіки. Встановлювалась заборона вивезення рухомих мексиканських старожитностей закордон. Уряду надавалося право здійснювати експропріацію приватних земель, у межах «*поверхневого простору*», достатнього для збереження археологічних пам'яток²⁸. Відповідні експропріації дійсно широко практикувалися владою, що певним чином сприяло й зростанню революційної напруги.

У 1905 р. урядом була розпочата грандіозна реставрація давнього ацтецького міста Теотіуакану. Натхненником і керівником робіт виступив сам Л. Батрес. Ця реставрація, будучи більшою мірою не науковим, а пропагандистським проектом, вилілася у справжній вандалізм. Так, найбільшу споруду давнього міста – Піраміду Сонця було дещо перебудовано зі знищенням оздоблення фасаду й добудовою п'ятого рівня, якого раніше ніколи не існувало, при чому було демонтовано горішній храм. Невдовзі почалася революція і Л. Батрес був змушений поїхати з країни, а вибудована ним система зазнала краху. Разом з тим національну лінію з «виковування Батьківщини» засобами археології держава в довгостроковій перспективі зберегла²⁹.

Можливо, саме перегини археологічної політики Порфіризму стали підґрунтям для специфічного формулювання у преамбулі постреволуційного Закону 1914 р. щодо збереження пам'яток історії і мистецтва, де вказувалося, що *пам'ятки слід захищати не лише від руйнування, а й від реставрації та відчужень, які можуть позбавити ці пам'ятки, споруди й об'єкти їх доказової сили та оригінального характеру*³⁰. Цей акт дещо розвинув положення попереднього законодавства, особливо з процедурного боку. Так, уперше була закріплена процедура випадкового виявлення об'єктів історії чи мистецтва в процесі господарських робіт.

Велике значення мало прийняття в 1917 р. досі чинної Федеральної хартії, тобто третьої Конституції Мексики, що юридично оформила постреволуційний лад. Важливе значення для археологічного права має ст. 27 Конституції, що стосується права державної власності на землі й природні ресурси. Ця стаття є доволі розлогою і займає цілий друкований аркуш в офіційній газеті, при цьому прямо не згадуючи про пам'ятки археології³¹, що створило передумови для компетентнісних суперечностей щодо них. Прийнятий 31 січня 1930 р. Закон про охорону і консервацію пам'яток і природних окрас³² не вирішив цієї проблеми, а 13 лютого 1932 р. у штаті Оахака був прийнятий закон з питання юрисдикції штату стосовно археологічних пам'яток. Це стало приводом для конституційної «контраверсії», яку розглянув Верховний суд. У рішенні суду наводилося багато доктринальних і конституційних аргументів на користь пріоритету прав федерального центру. Наведемо найпоказовіший уривок з цього рішення: *«Явною метою Конституанти Керетаро при ухваленні ст. 27 Федеральної хартії було пов'язати правовий режим територіальної власності у Мексиці з тим режимом, що домінував у колоніальну епоху, знікчемнюючи правову традицію наших кодексів, які покликали його до римського права, тоді як згідно з Законами Індії як їх юридичними попередниками правовий стан цієї власності зводився до приватної власності суверенів Іспанії... Права, які передавалися королями, завжди мали умовний характер; щодо пам'яток археології колоніальні закони лише дозволяли отримання з них певного відсотку вигоди ... без того, щоб могло бути передано право власності на них приватним особам... Ставши незалежною, Мексиканська республіка перебрала на себе всі права власності, які належали королям Іспанії, і тому це надбання приписане до всієї нації, а не до її частин, які тоді склали територію [держави] (провінції, інтендантства, капітанії), і тим паче не можна передавати це надбання штатам республіки, чие існування тоді навіть не було добре визначене»³³.*

У рішенні суду також стверджувалося, що федеральному уряду належать не лише відомі, а й ще не відкриті археологічні пам'ятки, через що втрачалася необхідність слідування щодо нововиявлених пам'яток процедури, передбаченій ст. 132 Конституції, де вказувалося, що нові об'єкти включаються до публічного домену, за рішенням компетентної легіслатури³⁴.

18 січня 1934 р. був прийнятий новий Закон про захист і консервацію археологічних та історичних пам'яток, типових поселень і місць природної краси³⁵. Цей закон запропонував своєрідну модель розмежування археологічних та історичних об'єктів. Традиційно вважається, що археологічним є об'єкт, який потрібно досліджувати методами археології, передусім через розкопки. Натомість ст. 3 Закону 1934 р. пропонує не методологічне, а предметно-хронологічне визначення. Під археологічними пам'ятками тут розуміються *всі залишки аборигенних цивілізацій Мексики, що існували до вивершення Конкісти*³⁶. Це формулювання зазнало деяких змін у пізнішому й нині чинному Федеральному законі про археологічні, мистецькі та історичні пам'ятки і зони від 6 травня 1972 р., згідно зі ст. 28 якого *археологічними пам'ятками є рухомі та нерухомі блага, що є продуктами культур – попередників утвер-*

дження іспанської культури на національній території, як і людські, рослинні та тваринні рештки, пов'язані з цими культурами³⁷.

Разом з тим не всі науковці згодні з такою моделлю. Так, мексиканський правник Ф. А. Шрьодер Кордеро наголошує на неточності розмежування пам'яток і його невідповідності семантиці відповідних понять, пропонуючи просто хронологічно класифікувати всі пам'ятки на 17 категорій, відповідно до прийнятої періодизації історії Мексики³⁸. Разом з тим варто розуміти, що існуюче відокремлення поняття археологічних об'єктів потрібне було законодавцві з огляду на специфіку статусу археологічних рухомих і нерухомих об'єктів, які визнано законом виключною й невідчужуваною власністю нації.

Основним органом у сфері охорони археологічної спадщини наразі виступає Національний інститут антропології та історії (INAH, створений спеціальним Органічним законом від 3 лютого 1939 р.)³⁹ INAH вдалося домогтися внесення в 1966 р. змін до ст. 73 Конституції, які закріпили за Мексиканським конгресом всю повноту законодавчих повноважень щодо археологічної спадщини і спільної національної культури загалом⁴⁰. Разом з тим ця вистраждана централізація на сьогодні зумовлює певне відставання мексиканської системи від систем провідних країн світу. Дається взнаки складність і забюрократизованість обліку пам'яток через декларування, яке має здійснювати особисто Президент республіки, брак законодавчих механізмів захисту необлікованих пам'яток, особливо в процесі здійснення будівництва та реалізації інших проєктів. INAH намагається компенсувати це розвитком мережі своїх місцевих підрозділів, але про сучасну систему превентивної археології стосовно Мексики ще рано говорити⁴¹. Разом з тим із проаналізованих нами матеріалів можна зробити висновок, що в середовищі мексиканських археологів і пам'ятоохоронців поки що переважає позиція прибічників збереження централістської моделі та націонал-патріотичної функції археології, яка витікає з цього.

Сьогодні, в охопленій реформаторським ентузіазмом Україні проєкти реформування системи охорони культурної спадщини значною мірою виходять із необхідності децентралізації управління. При цьому невідома подальша доля законодавчої норми про виключну державну власність на всі пам'ятки археології. Як обґрунтування політики децентралізації щоразу слугує сумнівний у колах поціновувачів конкретики «європейський досвід», адже в багатьох розвинених країнах археологія перестає бути націєтворчим засобом, а культуру щобільше відносять до питань місцевого значення. Поза сумнівами, децентралізація виховує пам'ятоохоронну культуру місцевих громад, але чи є у нас час, щоб перечекати перехідний період, вже сьогодні потерпаючи від безповоротного знищення археологічних цінностей? Очевидно, що на тлі децентралізації, не слід забувати про розвиток механізмів охорони археологічної спадщини на центральному рівні.

1. Gertz Manero A. La defensa jurídica y social del patrimonio cultural / Alejandro Gertz Manero // *Arqueología y derecho en México* / Edición de Jaime Litvak King, Luis González R. y María del Refugio González. – México., 1980. – P. 18. 2. Camacho M. El caso particular de la legislación sobre los monumentos arqueológicos / María de Lourdes López Camacho //

Revista de la Facultad de Derecho de México. – T. LVIII. – Enero–Junio de 2008. – Núm. 249. – P. 186. **3.** *Olivé Negrete J. C.* Reseña Histórica del pensamiento legal sobre arqueología / Julio César Olive Negrete // Arqueología y derecho en México. – P. 24.

4. 1493. – Alexander Episcopus, servus servorum Dei, charrissimo in Christo filio Ferdinando Regi, et charissimae in Christo filiae Elisabeth, Reginae Castellae, Legionis, Aragonum, Siciliae et Granatae, illustribus: Salutem et apostolicam benedictionem. // Colección completa de los tratados, convenciones, capitulaciones, armisticios y otros actos diplomáticos de todos los estados de la América Latina / por *Carlos Calvo*. – Paris, 1862. – P. 4.

5. Recopilación de Leyes de los Reinos de las Indias, mandada imprimir y publicar por la Magestad Católica del Rey Don Carlos II, Nuestro Señor, va dividida en cuatro tomos, con el índice general, y al principio de cada tomo el especial de títulos que contiene. Quinta edición. – Madrid, 1841. **6.** Que las Indias Occidentales estén siempre reunidas á la corona de Castilla, y se no puedan enagenar : Ley. I de Tit. I de Lib. III // Recopilación de Leyes... – T. II. – P. 1. **7.** Que el que hallare sepulturas las registre : Ley III de Tit. XII de Lib. VIII. // *Ibid.* – T. III. – P. 69. **8.** *Solórzano y Pereira J.* Política indiana / Juan de Solórzano y Pereira. – Amberes, 1703. – P. 492–493. **9.** Que de los tesoros hallados en sepulturas, oques, templos adoratorios, ó heredamientos de los indios, sea la mitad para el rey, habiendo sacado los derechos y quintos : Ley II de Tit. XII de Lib. VIII. // Recopilación de Leyes... – T. III. – P. 68–69. **10.** Que en el descubrimiento de tesoros, guacas, enterramientos y minas se guarde con los indios lo ordenado con los españoles : Ley IV de Tit. XII de Lib. VIII. // *Ibid.* – P. 69. **11.** *Solórzano y Pereira J. Op. Cit.* – P. 495. **12.** Que el coronista mayor escriba la historia de las Indias y el consejero que tuviere el archivo sea comisario de ella : Ley I de de Tit. XII de Lib. II. // *Ibid.* – T. I. – P. 205. **13.** *Nava Negrete A.* Derecho administrativo Mexicano / Alfonso Nava Negrete. – México, 2011. – P. 62. **14.** *D. Carlos IV* en Madrid por resol. 6 cons. de 26 de Marzo de 1802, y ced. del Cons. de 6 de Julio de 1803. Instrucción sobre el modo de recoger y conservar los monumentos antiguos, que se descubran en el Reyno, baxo la inspección de la Real Academia de la Historia. // Novísima recopilación de las leyes de España. – Tomo IV. : Libros VIII. y IX. – [Madrid, 1806]. – P. 169–170. **15.** *Olivé Negrete J. C.* Op. Cit. – P. 30. **16.** *Camacho M.* Op. Cit. – P. 191. **17.** *Olivé Negrete J. C.* Op. Cit. – P. 30–31. **18.** Constitución Federal de los Estados-Unidos Mexicanos sancionada y jurada por el Congreso General Constituyente, el día 5 de febrero de 1857. – México, 1857. – 209 p. **19.** *Olivé Negrete J. C.* Antropología mexicana. – México, 1981. – P. 811. **20.** Ministerio de fomento, colonización, industria y comercio del Imperio Mexicano. Sección 1ª. Circular. Edificios y monumentos antiguos. Ordénase su conservación. Julio 16 de 1864. // Arqueología y derecho en México. – P. 185. **21.** *Ibid.* – P. 178. **22.** *Camacho M.* Op. Cit. – P. 193. **23.** *Olivé Negrete J. C.* Reseña Histórica... – P. 35. **24.** *Kennedy K. L.* Waking the Gods: Archaeology and State Power in Porfirian Mexico / Larissa Kennedy Kelly. – Fall, 2011. – P. 11–15. **25.** *Ibid.* – P. 114–120. **26.** Decreto del Gobierno. – Ley sobre ocupación y enajenación de terrenos baldíos. Marzo 26 de 1894 // Arqueología y derecho en México. – P. 185. **27.** *Camacho M.* Op. Cit. – P. 194. **28.** Ley sobre monumentos arqueológicos. Número 13, 939. Mayo 11 de 1897. [Documento en Línea]. – Disponible en : <http://iisoc.sociales.unam.mx:9090/jsp/leyes/despliegaRecursivo.jsp> **29.** *Lobjois B. M. S.* La arqueología mexicana en tiempos porfirianos y revolucionarios / Bertrand Michel Stephane Lobjois // Revista internacional de Derecho y Ciencias Sociales. – Primavera 2013. – Núm. 20. – P. 181–185. **30.** Ley sobre conservación de monumentos históricos y artísticos y bellezas naturales. 1914. [Documento en Línea]. – Disponible en : <http://iisoc.sociales.unam.mx:9090/jsp/leyes/despliegaRecursivo.jsp> **31.** Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos, que reforma la de 5 de febrero de 1857. // Diario Oficial. – T. 5. – 4ª epoca. – Núm. 30. – México, lunes 5 de febrero de 1917. – P. 150–151. **32.** *Schroeder Cordero F. A.* Legislación protectora de los monumentos y zonas de monumentos en México / Francisco Arturo Schroeder Cordero //

Memoria del III Congreso de Historia del Derecho Mexicano (1983) / Coord. por *Jose Luis Soberanes Fernández*. – México : Universidad Autónoma de México, 1984. – P. 672. **33.** Controversia constitucional entre la Federación y el Estado de Oaxaca. Controversia Núm. 2 de 1932. // *Arqueología y derecho en México*. – P. 195–196. **34.** *Ibid.* – P. 194. **35.** Ley sobre protección y conservación de monumentos arqueológicos e históricos, poblaciones típicas y lugares de belleza natural. // *Diario Oficial*. – T. LXXXII. – Núm. 16. – México, viernes 19 de enero de 1934. – P. 225–228. **36.** *Ibid.* – P. 226. **37.** Ley Federal Sobre Monumentos y Zonas Arqueológicas, Artísticas e Históricas. // *Diario Oficial*. – T. CCCXII. – Núm. 4. – México, sábado 6 de mayo de 1972. – P. 18. **38.** *Schroeder Cordero F. A.* Semántica versus Ley Federal sobre Monumentos y Zonas Arqueológicas, Artísticas e Históricas. / Francisco Arturo Schroeder // *Memoria del II Congreso de Historia del Derecho Mexicano* (1980). – México, 1981. – P. 721–731. **39.** Ley Orgánica del Instituto Nacional de Antropología e Historia. // *Diario Oficial*. – T. CXII. – Núm. 29. – México, viernes 3 de febrero de 1939. – P. 11–12. **40.** Decreto que declara adicionada la fracción XXV del artículo 73 de la Constitución General de la República. // *Diario Oficial*. – T. CCLXXIV. – Núm. 10. – México, jueves 13 de enero de 1966. – P. 1–3. **41.** *Camacho M. Op. Cit.* – P. 202.

Malyshev O. O. Historical development of the Mexican archaeological law

This article is devoted to Mexican legislative history research in the area of archaeological heritage protection. Chronological framework of this study includes times of the pre-Hispanic civilization on the Mexican territory, the Spanish conquest and spreading of a new culture in the colonial period, the struggle for independence of the Mexican Republic and establishment of the Mexican national state nowadays. All of these times are very tightly coupled to the matter of the archaeological heritage protection. We have to search the origins of the Mexican archaeological law in the Spanish legislation of the XVI century concerning American treasures. On the basis of these rules with recognition of the role of the Spanish King as the only competent owner of all treasures the modern Mexican legal conception of the State archaeological property is founded. Acquisition of the independence in the framework of this conception means transmission of the owner's wrights from the Spanish Kings to the Mexican National Government but with conservation of the legal nature of archaeological objects. Thereby the history in itself established the Mexican modern centralist model of heritage management. Despite the fact that Mexico currently is a federal nation, federal government consistently reserve for oneself exclusive authority at the area of archaeological heritage protection.

Mexican legislation also reflects specific comprehension of the archaeological science simply as the Mexican pre-Hispanic history. Therefore the legal definition of archaeological monuments simply refers to all pre-Hispanic monuments.

There are many parallels between Mexican and Ukrainian archaeological law. Ukraine as well as Mexico judicially inherited its archaeological property from another state (Soviet Union). That is why Ukrainian government has to pay close attention to the advisability of renouncing its archaeological authority despite the process of decentralization.

Key words: Mexican legislation, archaeological monuments, archaeological excavations, Aztecs, Conquista.